

ВІДГУК РЕЦЕНЗЕНТА

кандидата медичних наук, доцента кафедри стоматології дитячого віку Котельбан Анастасії Василівни на дисертаційну роботу здобувачки кафедри терапевтичної стоматології Глущенко Тетяни Анатоліївни на тему:
«Оптимізація діагностики та лікування захворювань тканин пародонта у хворих на метаболічний синдром»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 221 «Стоматологія»

1. Актуальність теми дисертації.

Сьогодні поширеність запально-дистрофічних захворювань тканин пародонта є високою. За даними ВООЗ показники захворюваності, незалежно від віку, сягають 85-100 %. У їхній структурі переважає хронічний пародонтит.

Загальноприйнято розглядати хронічний генералізований пародонтит як мультифакторне захворювання. Причиною патологічного процесу в тканинах пародонта є як екзогенні, так і ендогенні чинники. Однак, ключовими в його розвитку є кількісні і якісні зсуви в популяції мікроорганізмів оральної екосистеми, генетична схильність та загальносоматичний статус.

Відомо, що частота та тяжкість ураження тканин пародонта є значно вищими на тлі соматичних захворювань, зокрема метаболічного синдрому. Частота виникнення метаболічних змін, у вигляді комбінації порушень обміну холестерину, глюкози та підвищення артеріального тиску в пацієнтів віком старше 60 років, становить 42–43,5 % (Ляшук Р.П. та співавт., 2015). Щороку число осіб із соматичною патологією збільшується, а це має прямий вплив на зростання та перебіг стоматологічної патології.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри терапевтичної стоматології Буковинського державного медичного університету «Розробка методів діагностики, терапевтичного лікування та реабілітації стоматологічних хворих», номер державної реєстрації 0115U002765. Дисертант є виконавцем окремих фрагментів цієї роботи.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, зумовлена правильно обраними методичними підходами, достатньою кількістю обстежених (280 осіб) та пролікованих (80 пацієнтів), використанням сучасних, інформативних методів дослідження, що відповідають поставленій меті та завданням роботи.

Наявний у дисертації ілюстративний матеріал повністю відображає об'єм проведених досліджень і містить необхідну наукову інформацію. Аналіз та узагальнення результатів дослідження зроблено ґрунтовно із залученням достатньої кількості літературних джерел для порівняння, а також підтвердження власних даних. Наукові положення і висновки базуються на результатах власних досліджень та достатньо висвітлені в опублікованих наукових працях.

Здобувачем проведена статистична обробка отриманих даних з використанням загальноприйнятих методів варіаційної статистики за допомогою пакета статистичних програм «Statistica 8,0» і «Microsoft Office Excel 2007». Аналіз варіаційних рядів проводили методом розрахунку середнього арифметичного і середньої похибки ($M \pm m$). Достовірність одержаних результатів проводили, базуючись на обчисленні критерію Стюдента.

Отже, отримані результати, наукові положення та висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими та вірогідними.

4. Новизна дослідження та одержаних результатів. Уточнено наукові дані про поширеність, інтенсивність та особливості клінічного перебігу захворювань пародонта в осіб із метаболічним синдромом. Виявлено захворювання тканин пародонта в $81,58 \pm 2,82\%$ осіб з метаболічним синдромом. У структурі захворювань тканин пародонта в осіб на тлі метаболічного синдрому переважав генералізований пародонтит. Простежено, що вже після 25 років у цих хворих спостерігається значний відсоток розвинених форм ураження зубоутримуючого апарату, які швидко прогресують із зростанням віку.

Встановлено гомеостатичні зсуви в біосистемі ротової порожнини осіб із захворюваннями пародонта на тлі метаболічного синдрому: зниження швидкості слиновиділення, збільшенні в'язкості слини та переважання в ротовій порожнині явищ ацидозу.

Досліджено патологічні зміни мікробіому ротової порожнини в хворих із патологією пародонта та метаболічним синдромом з переважанням пародонтопатогенних мікроорганізмів.

Доповнено наукові дані щодо змін імунологічного статусу ротової порожнини в хворих з генералізованим пародонтитом на тлі метаболічного синдрому: інтенсифікація продукції IgM та IgG при зниженні вмісту sIgA та IgA та переважання прозапальних цитокінів IL-1 β , IL-6 та ФНП- α над протизапальними інтерлейкінами IL-4, ТФР- β 1 .

На підставі вивчення клінічних, фізико-хімічних, мікробіологічних та імунологічних показників ротової рідини, проведена оцінка їхнього значення в діагностиці змін органів та тканин ротової порожнини, прогнозуванні перебігу та ефективності застосованого комплексу лікувально-профілактичних заходів.

Отже, наукова новизна результатів, висновків та рекомендацій, наведених у дисертації і поданих на захист є безсумнівною.

5. Теоретичне значення отриманих результатів. Результати дисертаційного дослідження доповнюють наукові дані щодо пародонтологічного статусу осіб на тлі метаболічного синдрому. Встановлено, що в структурі захворювань пародонта в осіб з метаболічним синдромом переважав генералізований пародонтит. Автором встановлено зниження швидкості слиновиділення, збільшення в'язкості слини та переважання в ротовій порожнині явищ ацидозу в осіб із захворюваннями пародонта на тлі метаболічного синдрому. Досліджено патологічні зміни мікробіому пародонтальних кишень у хворих із патологією пародонта та метаболічним синдромом.

Доповнено наукові дані щодо змін імунологічного статусу ротової порожнини, а саме інтенсифікацію продукції IgM та IgG при зниженні вмісту sIgA та IgA, переважання прозапальних цитокінів IL-1 β , IL-6 та ФНП- α над протизапальними інтерлейкінами IL-4, ТФР- β 1.

6. Практичне значення результатів дослідження. Результати поширеності та інтенсивності захворювань пародонта можуть бути використані при наданні стоматологічної допомоги хворим із метаболічним синдромом та в клінічній практиці лікарів-ендокринологів і сімейних лікарів.

Розроблено та доведено клінічну ефективність алгоритму заходів профілактики та лікування генералізованого пародонтиту в хворих із метаболічним синдромом, який включає препарати загального призначення «Біотрит-дента», «Бурштинова кислота» та «Аскорутин» і засоби для місцевої терапії: ополіскувач «Лізодент», протизапальний гель «Abigel» та мікрочіп «PerioChip».

Вивчені імунологічні показники ротової рідини можуть слугувати маркерами контролю ефективності лікування генералізованого пародонтиту в хворих з метаболічним синдромом.

Таким чином, на основі клінічних та лабораторних методів дослідження доведена ефективність розробленого алгоритму профілактики та лікування хронічного генералізованого пародонтиту на тлі метаболічного синдрому.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні результати і нові наукові положення дисертації опубліковані в наукових журналах, в матеріалах наукових форумів різного рівня. За темою дисертації опубліковано 7 статей у наукових фахових виданнях, рекомендованих ДАК України, з них – 1 Scopus, та 6 тез доповідей у збірниках науково-практичних конференцій.

8. Структура та зміст дисертації. Дисертація оформлена відповідно до «Основних вимог до дисертацій та авторефератів дисертацій» ДАК України. Робота викладена державною мовою на 206 сторінках друкованого тексту, з яких 180 сторінок основного тексту, і складається зі вступу, огляду літератури, опису методів дослідження, 3-х розділів власних досліджень, аналізу й узагальнення отриманих результатів, висновків, переліку використаних джерел літератури, який включає 269 найменувань, з яких 108 кирилицею і 161 латиницею, та додатків. Робота ілюстрована 22 таблицями, 22 рисунками.

У вступі автор визначила актуальність дослідження, сформулювала його мету та основні завдання, наукову новизну і практичну значимість, особистий внесок, оприлюднення та висвітлення результатів дослідження, широту їхнього впровадження.

Перший розділ, викладений на 28 сторінках, містить аналітичний огляд літератури, який присвячений сучасним аспектам захворювань тканин

пародонта на тлі метаболічного синдрому. Автор виділяє п'ять підрозділів, де описує епідеміологію, етіологію та діагностику захворювань тканин пародонта на тлі метаболічного синдрому, особливу увагу приділяється лікуванню стоматологічного захворювання. У цьому розділі проглядається мотивація мети і завдань дослідження. Розділ завершується коротким підсумком огляду літератури.

Викладений матеріал свідчить про вміння Глущенко Т.А. критично і логічно оцінити стан проблеми, що вивчається, і провести глибокий аналіз невирішених питань.

У розділі 2 автор на 15 сторінках описує матеріали і методи дослідження. Розділ складається з 7 розділів, де описано загальну організацію дослідження, методологічний дизайн стоматологічного обстеження, спеціальні методи дослідження, застосовані лікувально-профілактичні комплекси, а також статистичні методи.

У третьому розділі, що складається з 4 підрозділів та викладений на 30 сторінках, автор наводить отримані результати щодо поширеності, інтенсивності захворювань тканин пародонта та оцінює рівень гігієни ротової порожнини. Визначає особливості клінічного перебігу захворювань тканин пародонта в хворих із метаболічним синдромом у віковому аспекті. Розділ добре ілюстрований (12 рисунків та 9 таблиць), закінчується коротким висновком, який обґрунтовує необхідність подальших лабораторних досліджень.

Четвертий розділ присвячений параклінічним дослідженням та викладений на 19 сторінках. Автор аналізує фізико-хімічні властивості ротової рідини у хворих на генералізований пародонтит на тлі метаболічного синдрому, характеризує видовий склад мікрофлори пародонтальних кишень, вказує на роль показників гуморального імунітету та роль про- та протизапальних цитокінів на розвиток запального процесу в тканинах пародонта. Розділ достатньо ілюстрований, закінчується коротким висновком, який підкреслює роль вивчених механізмів у розвитку

генералізованого пародонтиту та необхідності його корекції.

Розділ 5 присвячений удосконаленню методів профілактики та лікування генералізованого пародонтиту в хворих із метаболічним синдромом, поданий на 23 сторінках, складається з 5 підрозділів. Автор розробила комплексне лікування, що включало препарати загального призначення «Біотрит-дента», «Бурштинова кислота» та «Аскорутин» і засоби для місцевої терапії: ополіскувач «Лізодент», протизапальний гель «Abigel», мікрочіп «PerioChip»; професійну гігієну ротової порожнини та гігієнічне виховання; модифікацію способу життя. Оцінювали ефективність комплексного лікування та профілактики генералізованого пародонтиту в хворих із метаболічним синдромом у найближчі та віддалені терміни за даними клінічного обстеження, фізико-хімічних та імунологічних показників ротової рідини, а також на основі змін мікробного вмісту пародонтальних кишень.

Розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» викладений на 28 сторінках і підсумовує проведені дослідження. Послідовність викладення матеріалу дозволяє акцентувати увагу на наукових і практичних досягненнях автора.

Висновки повністю базуються на отриманому фактичному матеріалі, переконливі й аргументовані.

9. Відповідність змісту дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Глущенко Т.А. є самостійною завершеною науковою працею, у якій отримані нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують актуальне науково-практичне завдання, яке полягає в підвищенні ефективності лікування генералізованого пародонтиту в хворих на метаболічний синдром.

Дисертант має достатню кількість публікацій, які відображають усі положення і рекомендації проведеного дослідження. Дисертаційна робота оформлена у відповідності до вимог, результати досліджень обґрунтовані і їх достовірність не викликає сумнівів. У роботі зустрічаються поодинокі

друкарські описки та невдалі стилістичні вислови, які не мають принципового значення, зауваження не зменшують теоретичного та практичного значення роботи, мають рекомендаційний характер і суттєво не впливають на результати досліджень.

У процесі ознайомлення з дисертацією виникло кілька запитань:

1. Чи брали Ви до уваги стаж захворюваності на метаболічний синдром?
2. Ви лікували пацієнтів із генералізованим пародонтитом на тлі метаболічного синдрому, а що Ви робили з пацієнтами із генералізованим пародонтитом без соматичної патології?

Висновок щодо відповідності дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» до дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії:

Дисертаційна робота Глущенко Тетяни Анатоліївни на тему: «Оптимізація діагностики та лікування захворювань тканин пародонта у хворих на метаболічний синдром» є самостійною, завершеною, кваліфікаційною науковою роботою, в якій одержані нові, науково обґрунтовані результати досліджень, які в сукупності вирішують актуальне завдання в галузі стоматології – підвищення ефективності лікування генералізованого пародонтиту в хворих на метаболічний синдром.

За актуальністю теми, методичним рівнем виконаних досліджень, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, повнотою опублікування результатів дисертації, а також оригінальністю текстових даних (відсутність порушення академічної доброчесності) робота Глущенко Т.А. на тему: «Оптимізація діагностики та лікування захворювань тканин пародонта у хворих на метаболічний синдром» відповідає п. 6 «Присудження ступеня доктора філософії», «ПОРЯДКУ присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої

вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 щодо здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 – Стоматологія та після корекції може бути рекомендована до офіційного захисту.

Офіційний рецензент:

доцент закладу вищої освіти

кафедри стоматології дитячого віку

Буковинського державного медичного університету,

кандидат медичних наук, доцент

Анастасія КОТЕЛЬБАН

Підпис <u>Котельбан</u>	засвідчую:
<u>А</u>	Начальник відділу кадрів
Буковинського державного медичного університету	

Григоренко Леонід